

Yttrandefrihet undersöks av Platengymnasiet

Vad innebär yttrandefrihet för demokratin och samhället? Den frågan försöker en gymnasieklass på Platengymnasiet i Motala besvara genom att göra en film. Eleverna planerar, gör research och ger sig ut i verkligheten för att intervjua poliser, journalister och experter. Detta för dem till såväl TV-huset i Stockholm som bokmässan i Göteborg 2017.

Filmen förklarar hur yttrandefriheten regleras i grundlagarna, vad man har rätt att uttrycka för åsikter och vilka som är straffbara att framföra. Filmen ger en inblick i hur yttrandefrihet är nödvändigt för en demokrati och ger även en inblick i vilka utmaningar som demonstrationsfrihet och populism medför för samhället. Slutligen illustreras hur viktigt det är i sociala medier att vi respekterar varandra som människor.

Vi gör en film

”Jaha, vad har ni för tankar kring yttrandefrihet?” frågar läraren och svaret från klassen blir: ”Vi gör en film!” Detta resulterar i faktainhämtande från webben och egna diskussioner i klassen.

Eleverna intervjuar journalisten och yttrandefrihetsexperten Nils Funcke, som grundligt förklarar yttrandefriheten och även dess begränsningar. De våldsamma demonstrationerna i Göteborg sommaren 2017 då ett nynazistiskt parti fick framföra sina åsikter leder till diskussioner bland eleverna. Under ett besök på polishuset förklaras de regler som styr offentliga demonstrationer. Eleverna undersöker också vilka skyldigheter myndigheter har att lämna ut offentliga handlingar genom ett besök på kommunhuset, och en känd journalist på SVT intervjuas om vad yttrandefriheten innebär för henne och hennes kollegor.

Att yttrandefriheten även skapar utmaningar för ett demokratisk samhälle, tydliggörs genom exempel från historien och idag, till viss del, genom att politiker populistiskt försöker ”svartmåla” motståndarna. En fungerande demokrati kräver att medborgarna sätter sig in i de politiska frågorna och eleverna intervjuar även slumpmässiga personer ute på stan. Ibland förekommer det att vissa åsikter inte anses passande att framföra. Detta illustreras genom ett besök på Bokmässan i Göteborg 2017, vilken då portförbjöd ett specifikt förlag. Eleverna intervjuar därför redaktören för förlaget om vad han anser om uttrycket ”Åsiktskorridoren”, och samma fråga ställs även vid intervjuer med experten och journalisten.

På slutet av filmen blir eleven ”Lisa” väldigt nedstämd. Någon skickar henne ett otrevligt sms vilket aktualiserar att regler och lagar alltid måste åtföljas av respekt för varandra som människor.

Nyckelord

Yttrandefrihet, Tryckfrihet, Offentlighetsprincipen, grundlagar, populism, journalistik, demonstrationsfrihet, åsiktsfrihet, hets mot folkgrupp, demokrati

Speltid: 18 min

Från: 13 år och uppåt

Ämne: SO-ämnen

Produktionsland:
Sverige, 2018

Svensk version:
© Cinebox, 2018

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmmr: EDU0057

För ytterligare källinformation:
Kontakta Cinebox
08-445 25 50

Diskussionsfrågor

1. Vilka grundlagar styr yttrandefriheten?
2. Nämn några åsikter som man inte får framföra och sprida offentligt?
3. Varför ska man få demonstrera och ropa till exempel "Nationalsocialism - Folkgemenskap"?
4. Har polisen rätt att avbryta en demonstration?
5. Vad innebär offentlighetsprincipen?
6. Varför är det viktigt att offentliga handlingar ska kunna begäras utlämnade omedelbart?
7. Vad betyder uttrycket åsiktskorridoren?
8. Finns det en "åsiktskorridor" i Sverige? Tycker du att vissa åsikter inte får diskuteras fullt ut för att de inte anses vara rumsrena? Motivera ditt svar.
9. Varför är det viktigt att alltid respektera varandra och särskilt på sociala medier?

Övningsuppgifter

Vill ni i klassen göra ett eget filmprojekt? I sådana fall, här kommer några tips:

- Välj ett ämne som lätt kan bilsättas/illustreras. Fundera noga över hur du kan visa det en person vill säga i bild, hellre än att bara visa den person som talar i bild. Det blir då mycket enklare att göra en levande film.
- Lämplig längd kan vara runt tio minuter.

- Alla behöver inte vara framför eller bakom kameran. Fördela uppgifterna; research, manusskrivande, bildmanusarbete, planering, skådespelare, fotograf, redigering...
- Kontakta eventuella intervjupersoner i god tid. Många forskare och politiker är väldigt upptagna.
- Ett genomtänkt och detaljerat bildmanus sparar mycket tid vid inspelningen. Tänk på kameravinklarna!
- Ta illustrerande bilder över detaljer som kan användas för att täcka över klipp i intervjusekvenser men även för att liva upp en kanske lång och lite tråkig intervju.

Här kan du hämta mer information

Regeringens webbplats om de mänskliga rättigheterna manskligarattigheter.se

Fem korta fakta om yttrandefrihet

svt.se/nyheter/lokalt/smaland/fem-om-yttrandefrihet

Svenska Publicistklubben verkar för att stärka yttrande- och tryckfriheten publicistklubben.se/

Riksdagens webbplats, Svensk Författningssamling Yttrandefrihetsgrundlagen

riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/yttrandefrihetsgrundlag-19911469_sfs-1991-1469

Riksdagens webbplats, Svensk Författningssamling Tryckfrihetsförordningen
riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105 -

På voodooofilm finns en gratis filmskola
voodooofilm.org/filmskola/

Lista över filmfestivalen som man kan besöka och låta sig inspireras av andras filmer
voodooofilm.org/adresser/filmfestivaler/

Programmet Filmtrick från Svt visar hur man kan lura kameran svtplay.se/trickfilm

Nationalencyklopedin ne.se

Wikipedia
sv.wikipedia.org/wiki/%C3%85siktskorridor

Expressen
expressen.se/gt/sagar-bokmassan-for-beslutet-om-nya-tider-/

Aftonbladet
aftonbladet.se/nyheter/a/4ddvdG/nya-tider-portas-fran-bokmassan

SVD
svd.se/nya-tider-om-portningen-visar-massans-censuriver

SVD
svd.se/nya-tider-portas-fran-bokmassan

Filmen "Yttrandefrihet undersöks av Platengymnasiet" passar för undervisning i grundskolans och gymnasiets samhällsorienterande ämnen. Här enligt några exempel ur det centrala innehållet i Lgr11 och kursplaner för Gy11, se www.skolverket.se.

I årskurs 7-9, Samhällskunskap, Lgr11

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer.

Rättigheter och rättskipning

- *Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter.*

Beslutsfattande och politiska idéer

- *Individens och grupperns möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut.*

Svenska, Lgr 11, åk 7 – 9, centralt innehåll

Tala, lyssna och samtala

- Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte och mottagare. Olika hjälpmedel, till exempel digitala medier och verktyg, för att planera och genomföra muntliga presentationer.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man citerar och gör källhänvisningar, även vid användning av digitala medier.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Gymnasiet, Samhällskunskap, Lgy11

- Massmediers och informationsteknikens roll i samhället. Deras möjligheter att påverka människor och samhällsutvecklingen samt de möjligheter de ger människor att påverka. Mediers innehåll och nyhetsvärdering.
- Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande och välfärdsteorier.

Svenska, Gy 11, ur syftesedeln

- Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor. Samhällets utveckling och digitaliseringen påverkar språk, språkbruk och former för kommunikation. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att orientera sig, läsa, sovrar och kommunicera i en vidgad digital textvärld med interaktiva och föränderliga texter./.../
- I detta ingår att använda digitala verktyg och medier för presentation, kommunikation, interaktion och samarbete när det gäller texter. /.../
- Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt. /.../
- Kunskaper om genrer samt berättartekniska och stilistiska drag, dels i skönlitteratur från olika tider, dels i film och andra medier.